

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Ombildning av Novumstiftelserna till centrumbildningar inom Karolinska Institutet

Föredragande landstingsråd: Ingela Nylund Watz

Ärendet

Landstingsdirektören föreslår en ombildning av nuvarande Novumstiftelserna till centrumbildningar inom Karolinska Institutet

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att uppdra åt landstingsstyrelsen att avveckla stiftelserna vid Novum (Centrum för bioteknik, Centrum för nutrition och toxikologi, Centrum för strukturbökemi och Centrum för oral biologi)

att överföra nuvarande stiftelsers verksamhet till centrumbildningar inom Karolinska Institutet

att godkänna förslag till avtal mellan Stockholms läns landsting och Karolinska Institutet för de två centrumbildningarna

att nominera fem ordinarie ledamöter samt två suppleanter till var och en av centrumbildningarna

att av de ordinarie ledamöterna nominera ordförande till var och en av centrumbildningarna.

Bilagor

- 1 Samverkansavtal
- 2 Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande
- 3 Moderaternas yrkande i FoUU-utskottet

2005-10-15

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 16 november 2005.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 23 november 2005.

Vid behandlingen i landstingsstyrelsen yrkades bifall dels till landstingsrådsberedningens förslag, dels till m- och kd-ledamöternas förslag.

Landstingsstyrelsens beslut fattades utan omröstning.

M- och kd-ledamöterna reserverade sig:

”Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta *att* uppdra åt landstingsstyrelsen att avveckla stiftelserna vid Novum (Centrum för bioteknik, Centrum för nutrition och toxikologi, Centrum för strukturbio-kemi och Centrum för oral biologi), *att* överföra nuvarande stiftelsers verksamhet till centrumbildningar inom Karolinska Institutet, *att* godkänna förslag till avtal mellan Stockholms läns landsting och Karolinska Institutet för de två centrumbildningarna, *att* nominera fem ordinarie ledamöter samt två suppleanter till var och en av centrumbildningarna, *att* av de ordinarie ledamöterna nominera ordförande till var och en av centrumbildningarna, *att* utvärdera satsningarnas kvalitet i förhållande till det ursprungliga syftet att skapa förutsättningar för en positiv näringslivsutveckling och gränsen för den landstingskommunala kompetensen, *att* medelstillelningen från landstinget bör ske inom ramen för nuvarande regionala ALF-avtal och ska vara föremål för samma prövning som andra FoU-satsningar.

Stockholms läns landsting har sedan Novumstiftelserna bildades satsat omkring 1 miljard kronor i verksamheten. När så stora resurser används är det av mycket stor vikt att resultatet fortlöpande utvärderas och granskas. Har de syften som ursprungligen motiverade Stockholms läns landsting att satsa på Novumstiftelserna infriats? En utvärdering av sådant slag kan ge vägledning för den fortsatta verksamheten.

Stockholms läns landstings jurister har pekat på svårigheterna att dra en tydlig gräns mellan det som är ett statligt ansvar för grundforskningen och det som landstinget kan göra inom ramen för sin kompetens. Svårigheterna till trots måste en tydligare gräns sättas. Om staten tar sitt fulla ansvar för

grundforskningen kan landstingets resurser fokuseras på den kliniska forskningen.

Stockholms läns landsting bör eftersträva en sammanhållen strategi för forskningsinsatserna. Det är därför rimligt att bidragen till Novumstiftelserna sker inom ramen för nuvarande regionala ALF-avtal så att verksamheten inom Novumstiftelserna blir föremål för samma prövning som andra FoU-satsningar.”

Ärendet och dess beredning

FoUU-utskottets presidium har den 14 november 2005 överlämnat ärendet om Novumstiftelserna till landstingsstyrelsen tillsammans med två att-satser från Moderata Samlingspartiet (bilaga).

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 15 oktober 2005 bifogas (bilaga).

Bilagor

Samverkansavtal

AVTAL

mellan Stockholms läns landsting (SLL) och Karolinska Institutet (KI) angående bildande av centrum för övertagande av nuvarande verksamhet vid Novumstiftelserna.

Bakgrund och syfte

Under 1980-talet och början av 1990-talet inrättade SLL de s k Novumstiftelserna för att få till stånd samarbete mellan sjukvård, forskning och näringsliv som del i en större satsning på utveckling av den södra länsdelen. Verksamheten bedrivs i nära samverkan mellan SLL och KI. Det föreligger nu enligt parternas gemensamma bedömning behov av organisatoriska förändringar i stiftelserna medan själva ändamålet med verksamheten fortfarande har hög prioritet. Under senare år har samverkan mellan SLL och KI breddats och fördjupats, främst till följd av ett nytt ALF-avtal. På koncernnivå sker samverkan i Ledningsgruppen KI/SLL. De nya samverkansformerna mellan SLL och KI möjliggör en överföring av verksamheten vid stiftelsen Centrum för oral biologi (COB) till en centrumbildning vid KI den 1 januari 2006. Nuvarande stiftelse avvecklas så snart förutsättningar finns.

Med utgångspunkt i ovanstående är parterna ense om följande.

1 § Centrumbildning

För den verksamhet som är relaterad till COB inrättas ett centrum som ingår i KIs organisation och knyts till en institution. Centrumet skall vara förlagt till Södertörn och finansieras av SLL. Ledningsgruppen KI/SLL överenskommer om lämpligt namn på centrumet.

2 § Verksamhetens inriktning

Vid centrumet ska bedrivas nydanande och internationellt konkurrenskraftig forskning, forskarutbildning och utveckling inom oral biologi med avsikt att förbättra folkhälsan och stärka den vetenskapliga basen för utveckling av den odontologiska verksamheten inom Stockholms läns landsting samt för utveckling av näringsliv med dessa inriktningar i den södra länsdelen. Centrumet ska även i samarbete med KIs övriga innovationsverksamhet främja överföringen av forskningsresultat till deras tillämpning som t ex

kliniska behandlingsmetoder, läkemedel och prevention samt med information i syfte att sprida den kunskap som verksamheten genererar.

Verksamheten ska ske i nära samarbete med övrig verksamhet vid KI, landstingets hälso- och sjukvård, stockholmsregionens övriga universitet och högskolor samt andra vetenskapliga institutioner liksom näringslivet.

3 § Ledning

För centrumet skall finnas en styrelse bestående av tio ledamöter och fyra suppleanter. Styrelsen skall ansvara för ledningen av såväl den vetenskapliga verksamheten som övriga uppgifter som ankommer på centrumet och därför ha en sammansättning som stödjer detta uppdrag. Styrelsen utses av konsistoriet vid KI för tre år. SLL och KI nominerar fem ordinarie ledamöter och två suppleanter vardera. SLL nominerar ordförande bland ledamöterna och KI vice ordförande.

Den verkställande ledningen för centrumet utövas av en föreståndare. Föreståndaren utses av konsistoriet för tre år på förslag av styrelsen för centrumet. Föreståndaren ska vara anställd vid KI som lärare enligt 4 kap. högskoleförordningen (1993:100).

4 § Finansiering

Parterna är ense om att centrubildningen innebär ett långsiktigt engagemang. Av budgetmässiga skäl sker dock resurstillförseln genom årliga anslagsbeslut i SLL. I anslagstilldelningen anger SLL ändamålet med resursanvändningen. De anslagna medlen disponeras av ledningsgruppen KI/SLL för verksamhet vid centrumet.

5 § Revision

Verksamheten vid centrumet redovisas och revideras enligt gängse regler för KI. Revisorerna vid SLL har möjlighet att i önskad omfattning få insyn i verksamheten. KI lämnar årsredovisning över verksamheten vid centrumet till SLL.

6 § Övertagande av avtal

Gällande avtal mellan stiftelserna och externa parter övertas av KI.

LS 0510-1802

7 § Uppsägning

Uppsägning av detta avtal gäller från det kalenderårsskifte som inträffar ett år efter uppsägningen.

8 § Giltighet

Detta avtal träder i kraft den 1 januari 2006 under förutsättning att det godkänts av landstingsfullmäktige och konsistoriet.

Detta avtal är upprättat i två likalydande exemplar av vilka parterna tagit var sitt.

Stockholm den

För Karolinska Institutet För Stockholms läns landsting

Harriet Wallberg-Henriksson
Rektor

Sören Olofsson
Landstingsdirektör

AVTAL

mellan Stockholms läns landsting (SLL) och Karolinska Institutet (KI) angående bildande av centrum för övertagande av nuvarande verksamhet vid Novumstiftelserna.

Bakgrund och syfte

Under 1980-talet och början av 1990-talet inrättade SLL de s k Novumstiftelserna för att få till stånd samarbete mellan sjukvård, forskning och näringsliv som del i en större satsning på utveckling av den södra länsdelen. Verksamheten bedrivs i nära samverkan mellan SLL och KI. Det föreligger nu enligt parternas gemensamma bedömning behov av organisatoriska förändringar i stiftelserna medan själva ändamålet med verksamheten fortfarande har hög prioritet. Under senare år har samverkan mellan SLL och KI breddats och fördjupats, främst till följd av ett nytt ALF-avtal. På koncernnivå sker samverkan i Ledningsgruppen KI/SLL. De nya samverkansformerna mellan SLL och KI möjliggör en överföring av verksamheten vid stiftelserna Centrum för bioteknik (CBT), Centrum för nutrition och toxikologi (CNT) och Centrum för strukturbiokemi (CSB) till KI den 1 januari 2006. Nuvarande stiftelser avvecklas så snart förutsättningar föreligger.

Med utgångspunkt i ovanstående är parterna ense om följande.

1 § Centrumbildning

För den verksamhet som är relaterad till CBT, CNT och CSB inrättas ett centrum som ingår i KIs organisation och knyts till en institution. Centrumet skall vara förlagt till Södertörn och finansieras av SLL. Ledningsgruppen KI/SLL överenskommer om lämpligt namn på centrumet.

2 § Verksamhetens inriktning

Vid centrumet ska bedrivas nydanande och internationellt konkurrenskraftig forskning, forskarutbildning och utveckling inom bioteknik, nutrition, toxikologi och strukturbiokemi med avsikt att förbättra folkhälsan och stärka den vetenskapliga basen för utveckling av den kliniska verksamheten inom Stockholms läns landsting samt för utveckling av näringsliv med dessa inriktningar i den södra länsdelen. Centrumet ska även i samarbete med KIs övriga innovationsverksamhet främja överföringen av forskningsresultat till deras tillämpning som

t ex läkemedel, medicinteknik och kliniska behandlingsmetoder samt med information i syfte att sprida den kunskap som verksamheten genererar.

Verksamheten ska ske i nära samarbete med övrig verksamhet vid KI, landstingets hälso- och sjukvård, stockholmsregionens övriga universitet och högskolor samt andra vetenskapliga institutioner liksom näringslivet.

3 § Ledning

För centrumet skall finnas en styrelse bestående av tio ledamöter och fyra suppleanter. Styrelsen skall ansvara för ledningen av såväl den vetenskapliga verksamheten som övriga uppgifter som ankommer på centrumet och därför ha en sammansättning som stödjer detta uppdrag. Styrelsen utses av konsistoriet vid KI för tre år. SLL och KI nominerar fem ordinarie ledamöter och två suppleanter vardera. SLL nominerar ordförande bland ledamöterna och KI vice ordförande.

Den verkställande ledningen för centrumet utövas av en föreståndare. Föreståndaren utses av konsistoriet för tre år på förslag av styrelsen för centrumet. Föreståndaren ska vara anställd vid KI som lärare enligt 4 kap. högskoleförordningen (1993:100).

4 § Finansiering

Parterna är ense om att centrumbildningen innebär ett långsiktigt engagemang. Av budgetmässiga skäl sker dock resurstillförseln genom årliga anslagsbeslut i SLL. I anslagstilldelningen anger SLL ändamålet med resursanvändningen. De anslagna medlen disponeras av ledningsgruppen KI/SLL för verksamhet vid centrumet.

5 § Revision

Verksamheten vid centrumet redovisas och revideras enligt gängse regler för KI. Revisorerna vid SLL har möjlighet att i önskad omfattning få insyn i verksamheten. KI lämnar årsredovisning över verksamheten vid centrumet till SLL.

6 § Övertagande av avtal

Gällande avtal mellan stiftelserna och externa parter övertas av KI.

LS 0510-1802

7 § Uppsägning

Uppsägning av detta avtal gäller från det kalenderårsskifte som inträffar ett år efter uppsägningen.

8 § Giltighet

Detta avtal träder i kraft den 1 januari 2006 under förutsättning att det godkänts av landstingsfullmäktige och konsistoriet.

Detta avtal är upprättat i två likalydande exemplar av vilka parterna tagit var sitt.

Stockholm den

För Karolinska Institutet För Stockholms läns landsting

Harriet Wallberg-Henriksson
Rektor

Sören Olofsson
Landstingsdirektör

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

Bakgrund

Stockholms läns landsting har genom åren tagit initiativ till olika satsningar på Södertörn för att söka utjämna den obalans som råder mellan de norra och södra delarna av Stockholmsregionen. Obalansen består i att södra regionen har en lägre andel högutbildade och höginkomsttagare, lägre skattekraft, mer sociala problem, sämre kommunikationer, sämre tillgång till högre utbildning och en lägre andel moderna företag än den norra regiondelen.

Inom Stockholms läns landsting diskuterades i början av 1980-talet frågan om en forskarby vid Huddinge sjukhus. Syftet var att få till stånd ett samarbete mellan sjukvård, forskning och näringsliv som en del i en större satsning på Södertörn. Landstingets förvaltningsutskott beslutade 1983 att utreda frågan om en forskningsby. I utredningsarbetet deltog bland annat företrädare för hälso- och sjukvårdsförvaltningen, regionplanekontoret, Karolinska Institutet, Utvecklingsfonden och Huddinge kommun. Utredningsarbetet utmynnade i rapporten "Landstingets samverkan med forskning och näringsliv vid Huddinge sjukhus. Enligt utredningen var förutsättningarna för att etablera ett bioteknikcentrum vid sjukhuset mycket gynnsamma.

Landstinget beslutade den 1 januari 1985 att inrätta Centrum för bioteknik (CBT). I april 1985 kompletterades landstingets beslut med att Stiftelsen Centrum för bioteknik i Huddinge bildades. CBT beskrivs av många att vara grunden till det som senare kom att bli Novum forskningscentrum och de utvecklade planerna på en forskningspark och ett universitet.

Uppbyggnaden av ett forskningscentrum vid Huddinge sjukhus fortsatte och landstinget beslutade att 1986 inrätta Stiftelsen Centrum för dentalteknik och biomaterial (CDB). Efter några år ändrades verksamheten vid detta centrum från produktutveckling till mer biologiskt inriktad forskning varvid stiftelsen ändrade namn till Centrum för oral biologi (COB).

Dessa två stiftelser växte fram ur forskningsverksamhet som tidigare utvecklats vid Huddinge sjukhus.

Nästa centrumbildning ägde rum 1989 då landstinget beslöt att bilda Stiftelsen för nutrition och toxikologi (CNT). I beslutsunderlaget betonades vikten av samarbete mellan nämnda centrum och företag inom en rad branscher, bland annat livsmedels- och läkemedelsföretag.

LS 0510-1802

Ytterligare ett centrum kom till 1991 efter beslut av landstinget att bilda Stiftelsen Centrum för strukturbiokemi (CSB).

Stiftelserna har allt sedan tillkomsten drivits i enlighet med landstingets intentioner. Externa vetenskapliga revisioner har genomförts vid flera tillfällen, med goda resultat. Även sedvanlig revision har utförts av såväl lanstingets revisorer som auktoriserade revisorer. Dessa har inte givit upphov till något ifrågasättande av den verksamhet som stiftelserna bedriver. Således har det inte funnits anledning att ompröva verksamheten vid Novumstiftelserna.

Under senare tid har stiftelsernas verksamhet uppmärksammats i skrivelse/e-post ställd till landstinget. Det som framförs är bl a att de ekonomiska medlen inom stiftelserna använts på ett sådant sätt att de till väsentlig del kommit privat företag till godo. Landstinget har som konsekvens av detta låtit utreda påståendena, genom extern juridisk expertis i samarbete med förvaltningens jurister. Stiftelsen för oral biologi har inte berörts i detta sammanhang.

Av utredningen framgår att stiftelserna inte själva bedriver någon verksamhet i enlighet med vad som uttryckligen anges i stadgarna. Varken revisorerna eller landstinget har dock haft något att invända respektive rikta anmärkning mot denna ordning.

I utredningen framkommer att det i formellt hänseende föreligger en jävsituation för VD för stiftelserna, eftersom VD tillika är prefekt vid KI:s institutioner för Biovetenskap och Medicinsk Näringslära och härigenom har rätt att företräda KI och teckna dess firma. Enligt stiftelsestadgarna skall aktiebolagens (ABL) regler äga tillämpning med avseende på VD:s befogenheter, vilket innebär att ABL:s jävsregler blir tillämpliga i motsvarande mån. Därutöver gäller stiftelselagens jävsregler för den som styrelsen bemyndigat företräda styrelsen. Enligt aktiebolagslagens regler om ställföreträdarjäv är VD således förhindrad att företräda stiftelserna och bereda och förbereda frågor samt delta i överläggningar och beslut i stiftelsernas styrelse rörande avtal med KI. Nu är det emellertid endast parterna som kan göra gällande ogiltighet, varför jävet i praktiken saknat betydelse. Ställföreträdarjävet infördes i ABL så sent som 1999 i syfte att utöver de s.k. intresse- och sakägarjäven ytterligare skydda aktieägarnas intressen i aktiebolag med ett spritt ägande. Någon motsvarighet finns inte i stiftelselagen, varför det heller inte finns några skäl att upprätthålla en sådan jävsregel i de aktuella stiftelserna.

I övrigt har det inte framkommit något i utredningen som kan innebära att styrelserna genom beslut skulle ha åsidosatt stiftelseförordnandena och

LS 0510-1802

därigenom gynnat något privat företag eller annan organisation med motsvarande men för stiftelserna.

En samlad bedömning av den juridiska granskningen ger vid handen att några allvarliga fel eller försummelser inte skett inom stiftelserna.

Förvaltningens synpunkter och förslag till beslut

Mot bakgrund av ovanstående gör förvaltningen den bedömningen, oaktat att det inte föreligger några allvarliga fel, att det är angeläget att omedelbart åtgärda de påtalade bristerna.

Förvaltningen har prövat olika alternativ till förändringar och har i detta arbete fört diskussioner med såväl Karolinska Institutet som ordföranden och VD för de aktuella stiftelserna vilka ställer sig bakom föreliggande förslag.

Det övergripande målet med att inrätta stiftelserna har varit att dels utjämna den regionala obalansen mellan norr och söder och dels en satsning på att skapa en högkvalitativ forskning inom forskningsområden som varit underförsörjda och som är av stor vikt för landstingets huvuduppgift inom sjukvård och tandvård.

I slutet på 90-talet gjordes en utredning rörande effekterna av de satsningar som gjorts via de aktuella stiftelserna. Av utredningen framgår att syftena med satsningarna på Novumstiftelserna att ge en grundläggande kompetensuppbyggnad inom det biotekniska området uppfyllts i hög grad. Vidare slås fast att basen för den vetenskapliga utvecklingen av den kliniska verksamheten vid Huddinge Universitetssjukhus uppnåtts och att strukturer byggts för fortsatt och förstärkt utveckling.

Sammanfattningsvis anser utredningen att effekterna av satsningarna på stiftelserna givit mycket stor effekt när det gäller den offentliga utvecklingssektorn medan effekterna inom den privata utvecklingssektorn är mycket små.

Det är därför av största vikt att förändringen av organisationsstrukturen inte får leda till att den erkända forskningen vid Novumstiftelserna äventyras. Däremot bör all uppmärksamhet riktas mot åtgärder som kan stärka nyetablering och utveckling av nya företag i området. Detta är också en viktig uppgift att utveckla inom ramen för, det nyligen startade, utvecklingsprogrammet för den Regionala Kärnan Flemingsberg. Utredningen är ett samverkansprojekt mellan Stockholms läns landsting, Botkyrka kommun och Huddinge kommun.

LS 0510-1802

Utgångspunkten när det gäller att åtgärda de påtalade bristerna har således varit att verksamheten vid stiftelserna skall beröras i så liten omfattning som möjligt. Det har därför inte heller varit aktuellt att överväga några förändringar i de satsningar som landstinget gör vid Novumstiftelserna

I sammanhanget har olika förslag övervägts. Slutligen har förvaltningen i samråd med KI fastnat för ett alternativ där nuvarande stiftelserna CNT, CBT och CSB helt avvecklas och ersätts av en centrumbildning inom ramen för Karolinska Institutets organisation. Stiftelsen för oral biologi, COB, föreslås i konsekvens med övriga stiftelser, också avvecklas och överförs till en ny centrumbildning på samma villkor som övriga stiftelser. På grund av denna stiftelses karaktär är det inte möjligt att låta den gå upp i samma centrumbildning som de övriga, utan här föreslås en ny separat centrumbildning.

Verksamheten vid nuvarande stiftelser behålls oförändrade och överförs i sin helhet till de nya centrumbildningarna. En särskild styrelse inrättas för centrumen där landstinget och KI naturligen skall ingå, men även extern representation bör finnas. Ordförande utses från landstinget. Förslagsvis kan också namnet Novum leva kvar.

Medelstilledningen från landstinget bör ske inom ramen för nuvarande regionala ALF-avtal, men med den skillnaden att redan i landstingsfullmäktiges budgetbeslut "öronmärka" de resurser som skall tillställas de nya centrumen.

Verksamheterna föreslås överföras till de nya centrumen per 1 januari 2006. Nuvarande stiftelser avvecklas så snart förutsättningar finns.

Den fortsatta samverkan med KI i den nya centrumstrukturen regleras i särskilt avtal som skall ske inom ramen för den samverkanskonstruktion som finns, dvs. det regionala ALF-avtalet. Förslag till avtal bifogas ärendet.

I sammanhanget har också diskuterats en översyn av den forskningspark som är lokaliserad till Novum-området. Det finns anledning att göra en större översyn av denna verksamhet ur flera olika perspektiv. Förvaltningen ser dock att detta lämpligen bör göras inom ramen för det utvecklingsprogram för den Regionala Kärnan Flemingsberg som nyligen startats.

Moderaternas yrkande i FoUU-utskottet

Förslag till tilläggsattsatser:

- 1 att utvärdera satsningarnas kvalitet i förhållande till det ursprungliga syftet att skapa förutsättningar för en positiv näringslivsutveckling och gränsen för den landstingskommunala kompetensen
- 2 att medelstillelningen från landstinget bör ske inom ramen för nuvarande regionala ALF-avtal och ska vara föremål för samma prövning som andra FoU-satsningar